

COT | Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement
an Aon company

Verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

Opdrachtgever
Veiligheidsregio Utrecht (VRU) en de gemeente Woudenberg

Opdrachtnemer
COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement- an Aon Company

Drs. A.M.D. van Es
L.P. van der Varst MSc
Drs. N.A. Kaptein

Den Haag, 21 maart 2013

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Afbakening en doelstelling onderzoek	1
1.3	Wijze van onderzoek	2
1.4	Leeswijzer	2
1.5	Dankzegging	2
2	Context van het onderzoek	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Zwemwaterisico's	3
2.2.1	Risicoverhogende variabelen	3
2.2.2	Enkele trends	4
2.3	Recreatie Midden-Nederland	4
2.4	Beschrijving Henschotermeer	5
2.5	Visie op burgerparticipatie	7
3	Overzicht van de gebeurtenissen op 24 juli 2012	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Reconstructie gebeurtenissen 24 juli 2012	8
3.2.1	Familie op het strand	8
3.2.2	Melding vermissing bij Recreatie Midden-Nederland	8
3.2.3	Opstart zoekactie en omroepen signalement	9
3.2.4	112-melding vermissing bij de meldkamer	9
3.2.5	Eerste politie-eenheden arriveren ter plaatse	10
3.2.6	Ontruiming en zoekactie	11
3.2.7	Alarmering en uitruk brandweer	11
3.2.8	Meldkamer Ambulancezorg (MKA)	13
3.2.9	Vondst slachtoffertje in het water	13
3.2.10	Opvang familie van het slachtoffertje	13
3.2.11	Nafase	14
4	Beschouwing	15
4.1	Inleiding	15
4.2	Duiding	15
4.3	Belangrijkste aandachtspunt: omgaan met informatie	16
4.4	Maatregelen en ervaringen die moeten worden behouden	17
4.5	Mogelijkheden tot versterking	18
	Bijlage I Bronnen	19
	Bijlage II Respondenten	20
	Over het COT	21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op dinsdag 24 juli 2012 wordt omstreeks 13:35-13:45 uur een zesjarig jongetje van Eritrese afkomst vermist bij het Henschotermeer. Er wordt een zoekactie opgezet en de hulpdiensten worden ingeschakeld. Omstreeks 15:11 uur wordt het vermiste jongetje door een duiker van het ingezette duikteam gevonden in het Henschotermeer. Het slachtoffertje wordt op het strand gereanimeerd en met een ambulance met spoed overgebracht naar het Universitair Medisch Centrum *Utrecht*. Omstreeks 17:03 uur wordt bekend dat het slachtoffertje is overleden.

De gebeurtenissen op dinsdag 24 juli 2012 bij het Henschotermeer en de tragische afloop van de vermissing hebben grote impact op de familie, omstanders, hulpverleners en andere betrokkenen.

Door (direct) betrokkenen, omstanders, hulpdiensten en de pers zijn vragen gesteld ten aanzien van de aanpak van deze gebeurtenis. Er bestaat behoefte aan inzicht in de gebeurtenissen, duiding van handelingen en het leren van lessen uit dit incident.

De Veiligheidsregio Utrecht (VRU) en de gemeente Woudenberg hebben het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement (verder: COT) opdracht gegeven een extern en onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de verdrinking in het Henschotermeer op 24 juli 2012.

In deze rapportage presenteert het COT de onderzoeksbevindingen. Dit eerste hoofdstuk bevat een toelichting op het onderzoek en op de opbouw van de rapportage.

1.2 Afbakening en doelstelling onderzoek

Het evaluatieonderzoek heeft tot doel meer inzicht te verwerven in de omstandigheden waaronder de hulpverlening tot stand is gekomen ten tijde van de vermissing, om van daaruit lessen voor de toekomst te identificeren primair gericht op de direct bij de hulpverlening betrokken partijen. De toedracht en ontstaansgrond van de vermissing maken geen deel van het onderzoek uit. De evaluatie richt zich nadrukkelijk op de identificatie van lessen voor de voorbereiding op en de aanpak van incidenten waarbij sprake is van een vermissing nabij (recreatie)water.

Het COT stelt de volgende hoofdvragen binnen het onderzoek:

1. Wat zijn de feiten ten aanzien van de vermissing en de hulpverlening op 24 juli 2012?¹
2. Hoe is de afhandeling van de vermissing verlopen: welke besluiten en acties zijn genomen in relatie tot de verantwoordelijkheden? Welke aspecten zijn hierop van invloed geweest? Een specifiek aspect is hierbij de besluitvorming rondom het afzien van benutten van de door omstanders aangeboden burgerparticipatie.
3. Wat zijn lessen voor mogelijke voorkoming van, de voorbereiding op en de versterking van de aanpak in de toekomst bij dergelijke incidenten?

¹ Het onderzoek omvat ondermeer de optekening van de gebeurtenissen (de geschiedschrijving) in een gezamenlijk verhaal van de medewerkers van het Henschotermeer en de hulpdiensten. Een rapport over de gebeurtenissen maakt het voor betrokkenen en andere belangstellenden mogelijk om ervaringen en lessen na te lezen en te delen. Dit draagt ook bij aan de inzichtelijkheid en verantwoording van de hulpverleningshandelingen en aan het afsluiten van deze trieste gebeurtenis.

1.3 Wijze van onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode december 2012 tot en met februari 2013. Het COT heeft gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden.

Het COT is het onderzoek gestart met een documentenanalyse. Het COT heeft beschikking gekregen over diverse documenten, die betrekking hebben op de gebeurtenissen op 24 juli 2012. De onderzoekers hebben de beschikking gekregen over alle voor dit onderzoek opgevraagde documenten. Ook is gebruik gemaakt van mediaberichtgeving, internetdiscussiefora en andere bronnen.

In gesprekken met respondenten is gesproken over de gebeurtenissen en de achtergronden. De interviews zijn afgenomen door twee onderzoekers van het COT. Voor een overzicht van de respondenten verwijzen wij u naar bijlage II van dit rapport. Een overzicht van gebruikte documenten is opgenomen in bijlage I van dit rapport.

De informatie uit de documentenanalyse en de interviews is de basis voor de feitenreconstructie. De onderzoekers hebben in afstemming met de respondenten, door voorlegging van conceptreconstructies, een definitieve reconstructie opgesteld. Deze feitenreconstructie vormt voor de onderzoekers de basis voor de beschouwing.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een beschrijving van het recreatiegebied Henschotermeer en Recreatie Midden-Nederland, de beheerder van het gebied. Hierbij wordt een schets gegeven van zwemrisico's. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk ingegaan op het onderwerp burgerparticipatie. Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van gebeurtenissen en het verloop van de hulpverlening op dinsdag 24 juli 2012. In hoofdstuk 4 treft u een beschouwing met de nadruk op wat van de gebeurtenissen kan worden geleerd.

1.5 Dankzegging

Wij hebben tijdens dit onderzoek baat gehad bij de goede medewerking die wij kregen van de betrokken organisaties en functionarissen. Wij hebben gesproken met respondenten die betrokken zijn geweest bij de hulpverlening op 24 juli 2012. Dit zijn open en waardevolle gesprekken geweest. Gesprekken die bij sommigen de emoties van deze trieste dag naar boven haalden. De respondenten willen wij op deze plaats danken voor de getoonde openheid en de bereidwillige medewerking.

2 Context van het onderzoek

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op zwemwaterrisico's en variabelen die deze risico's verhogen. Daarnaast beschrijven we de context van het recreatiegebied Henschotermeer en Recreatie Midden-Nederland, de beheerder van het gebied. Vervolgens volgt een beknopte beschouwing van burgerparticipatie.

2.2 Zwemwaterrisico's

Zwemmen in recreatiewater brengt verschillende risico's met zich mee: verwonding, verslikking, besmetting en (bijna) verdrinking.² Uit onderzoek blijkt dat jaarlijks ongeveer 5 mensen verdrinken in oppervlaktewater en kustwater, zoals de zee, meren en rivieren.³

Het aantal slachtoffertjes van bijna verdrinkingen in oppervlaktewateren ligt vermoedelijk veel hoger. Exacte aantallen zijn niet te geven omdat niet alle incidenten worden gemeld bij de politie of een arts en omdat niet in alle gevallen een reddingsdienst in actie hoeft te komen. Daarnaast is op stranden langs grote rivieren en stilstaande wateren vaak geen toezicht aanwezig, op deze locaties wordt het aantal incidenten dus ook niet geteld.⁴

Er kan wel een ordegrootte worden afgeleid. Gemiddeld bedraagt het aantal bijna verdrinkingen waarvoor behandeling in het ziekenhuis nodig is 387 per jaar. Daarvan vinden er ongeveer 80 plaats in badinrichtingen, wat betekent dat er een paar honderd bijna verdrinkingen plaatsvinden in zwemlocaties (rekening houdend met een categorie 'overig').

2.2.1 Risicoverhogende variabelen

Zwemmen, zeker in openbare zwemlocaties, gaat inherent met kleinere en grotere gevaren gepaard, zo komt naar voren in een 2012 uitgevoerde risicoanalyse.⁵ Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat onder meer leeftijd, geslacht en etniciteit de mate van gevaar beïnvloeden. Zo blijkt dat vooral kinderen een grotere kans hebben op verdrinking. Jaarlijks verdrinken circa 14 kinderen van 0 tot 12 jaar. De meeste kinderen verdrinken in zwemlocaties als zee, rivier of meer (ca. 35%) of in en om de eigen woning (ca. 35%). Een groot deel (69%) van de slachtoffertjes van dodelijke verdrinkingen valt in de leeftijdscategorie 1 tot 4 jaar.⁶ Ook zijn mannen/jongens vaker slachtoffertje dan vrouwen/meisjes. Van de dodelijke verdrinkingen is 70% jongen en 30% meisje.⁷ In bijna 38% van de verdrinkingengevallen is het slachtoffertje allochtoon. Allochtone kinderen lijken vaker te verdrinken buiten de eigen woning, in een natuurgebied, recreatie-, vakantie- of sportaccommodatie. Door het kleine aantal incidenten moeten de gegevens echter met enige voorzichtigheid worden

2 COT, Risicoanalyse badinrichtingen en zwemlocaties, 2012.

3 Rijkswaterstaat Waterdienst (2008), Fysieke Veiligheid Zwemmers in Oppervlaktewater, achtergrondrapport.

4 Rijkswaterstaat Waterdienst (2008), Fysieke Veiligheid Zwemmers in Oppervlaktewater, achtergrondrapport.

5 COT, Risicoanalyse badinrichtingen en zwemlocaties, 2012.

6 Consument en Veiligheid 2011, Verdrinking bij kinderen (0-12 jaar).

7 Consument en Veiligheid 2011, Verdrinking bij kinderen (0-12 jaar).

geïnterpreteerd.⁸ Risico's kunnen daarnaast toenemen door risicovolle gedragingen van mensen zelf, zoals alcoholconsumptie of zwemmen bij lage watertemperaturen.⁹

Naast deze factoren spelen de fysieke inrichting van zwemlocaties, de mate van toezicht en reddingsmaterialen een rol. Onder meer de helderheid van het water en plaatsing van hekken, waardoor kinderen niet zonder ouderlijk toezicht kunnen zwemmen, reduceren het verdrinkingsrisico.¹⁰ Gebrekkig toezicht op kinderen door hun ouders of onoplettendheid kan leiden tot grotere risico's. Door het gebruik van reddingsvesten en zwemhulpmiddelen en veiligheidsvoorlichting aan de zwemmers en ouders, bijvoorbeeld door middel van waarschuwingsvlaggen- en borden en diepteaanduidingen, kan getracht worden om dergelijk gedrag te verminderen.

2.2.2 Enkele trends

In het aangehaalde rapport over risico's in badinrichtingen en zwembaden staan een aantal ontwikkelingen genoemd die van invloed zijn op zwemrisico's.¹¹

Zwemmen is onverminderd populair. De mogelijkheden om te zwemmen zijn in ruime mate beschikbaar, voor iedereen bereikbaar en goedkoop. De samenstelling van de bezoekersgroep van badinrichtingen en zwemlocaties is veranderd. Deze groep is meer divers geworden, waarbij niet iedereen even goed kan zwemmen omdat zwemonderwijs niet altijd meer een vast onderdeel van de opvoeding is. De meeste autochtone kinderen leren al zwemmen voordat ze in groep 4 of 5 van de basisschool zwemles krijgen. Daarentegen zijn veel migrantenkinderen (vooral van Marokkaanse en Turkse afkomst) na afloop van de basisschool nog niet zwemvaardig, zo toonde onderzoek van het ministerie van OCW aan.¹²

Daarnaast zijn de verwachtingen die burgers hebben van toezichthouders toegenomen. In het verleden vonden ouders het vanzelfsprekend om een oogje in het zeil te houden, tegenwoordig verwacht men dat zwemlocaties deze zorg (voor een deel) overnemen.¹³ Toezichthouders vervullen meerdere taken. Naast het houden van toezicht, wordt onder meer service verleend aan bezoekers (de toezichthouder als gastheer), worden bezoekers aangesproken op hun gedrag (handhaving) en eerste hulp verleend. Wanneer de andere rollen meer druk leggen op de toezichthouder is er minder ruimte om verdrinkingen te signaleren.

2.3 Recreatie Midden-Nederland

Recreatie Midden-Nederland is de uitvoeringsorganisatie van de vier in de Provincie Utrecht en gedeeltelijk Noord-Holland werkzame recreatieschappen, waaronder recreatieschap Utrechtse Heuvelrug. De recreatieschappen en de provincie Utrecht hebben samen een overeenkomst (gemeenschappelijke regeling) gesloten om alle uitvoeringstaken gezamenlijk door Recreatie Midden-Nederland uit te laten voeren. Recreatie Midden-Nederland is op hoofdlijnen verantwoordelijk voor het:

8 Consument en Veiligheid 2011, Verdrinking bij kinderen (0-12 jaar).

9 www.verdrinking.nl

10 WHO 2006, Guidelines for safe recreational water environments, Volume 2: swimming pools and similar environments.

11 COT, Risicoanalyse badinrichtingen en zwemlocaties, 2012.

12 I. Hoving, H. Dibbits en M. Schrover, 'Cultuur en migratie in Nederland. Veranderingen van het alledaagse 1950-2000'.

13 Jagersma & Rijpstra, Luctor et emergo. Een nieuwe visie op toezicht in zwembaden, Nieuwegein: 2010.

1. ontwikkelen, aanleggen, beheren en exploiteren van openbare openluchtrecreatieterreinen en –routes;
2. houden van toezicht en het handhaven van wet en regelgeving door zogeheten BOA's, buitengewone opsporingsambtenaren.¹⁴

2.4 Beschrijving Henschotermeer

Het Henschotermeer is een recreatiegebied gelegen in de bossen van het gebied de Utrechtse Heuvelrug. Het gebied biedt bezoekers diverse recreatiemogelijkheden waaronder zwemmen, hardlopen en, bij vorst, schaatsen. Het Henschotermeer is een populaire zwemlocatie, met ruim 4 km strand, die jaarlijks ongeveer 300.000 bezoekers trekt. Het gedeelte rond het speeltoestel (waar het jongetje is vermist, zie verder hoofdstuk 3) is afgezet met drijflijnen. De diepte binnen die lijnen is maximaal 60 cm.¹⁵ Het Henschotermeer heeft een maximale diepte van twee meter.

Het Henschotermeer is voor publiek tussen zonsopgang en zonsondergang vrij toegankelijk. Het betreden van het terrein is op eigen risico. Er worden geen entreegelden geheven. Wel betalen bezoekers met auto's parkeergeld.

Plattegrond Henschotermeer

Informatievoorziening

In het beheerkantoor bij de hoofdingang bevindt zich een informatie- en EHBO-post. Daarnaast is een EHBO- en lifeguardpost aanwezig bij het toiletgebouw nr. 8.¹⁶ Er zijn een Toezichtplan en procedures *toezicht/ehbo/infopost, onderdeel Vermissingen van kinderen, Henschotermeer* beschikbaar.

¹⁴ <http://www.recreatiemiddennederland.nl/organisatie/recreatie-midden-nederland.html>

¹⁵ COT interview.

¹⁶ <http://www.recreatiemiddennederland.nl/terreinen/henschotermeer.html>

Een folder van de provincie Utrecht geeft informatie over veiligheid en kwaliteit van de openbare zwemlocaties in de provincie. De folder is beschikbaar bij de EHBO/Info posten aan beide zijden van het Henschotermeer.¹⁷

De folder meldt nadrukkelijk dat zwemmen in open water altijd op eigen risico is. In een aparte passage wordt erop gewezen dat op zwemplaatsen waar geen toegangsgeld betaald hoeft te worden, er meestal geen toezicht aanwezig is. Bovendien moeten mensen er rekening mee houden dat, als er wel toezicht wordt gehouden, het toezicht vanwege drukte, slecht doorzicht en grote wateroppervlaktes niet vergelijkbaar is met het niveau van toezicht houden in een openbaar zwembad. De folder geeft enkele tips, waaronder raadpleging van informatieborden bij de recreatiegebieden, altijd samen zwemmen en het continu in het oog houden van de eigen kinderen.¹⁸

Bebording bij het Henschotermeer

Middels bebording bij het Henschotermeer worden bezoekers gewezen op de "voorwaarden" van het terrein en op informatie die van toepassing is op het bezoeken van het meer.

17 COT interview.

18 Provincie Utrecht, zwemwaterfolder 2012.

Toezicht op de locatie

Op zwemdagen wordt badtoezicht gehouden door Recreatie Midden-Nederland ingehuurd personeel van SRO, de zogeheten lifeguards. SRO is een organisatie voor het beheren en exploiteren van sport- en welzijnsvoorzieningen. De rol van de lifeguards is om zwemmers in en om het water in de gaten te houden. Tijdens een vermissing worden ze aangestuurd door de aanwezige buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's) of de manager Henschotermeer. Op het moment dat er een concrete aanwijzing is dat er in het water gezocht moet worden kunnen de lifeguards het water in gestuurd worden om zwemmend of wadend naar de betreffende persoon te zoeken. Het personeel van Recreatie Midden-Nederland houdt in principe géén (specifiek) badtoezicht.¹⁹

2.5 Visie op burgerparticipatie

Als achtergrond bij incidentonderzoeken hebben wij onze visie op burgerhulp en –participatie uitgewerkt. De volgende punten vormen de kern van deze visie:

1. Burgerhulp is een gegeven. Waar burgers aanwezig zijn op de plaats van een calamiteit, zal altijd hulp worden aangeboden. Het is daarom nodig dat hulpverleners zijn voorbereid op effectief omgaan met het aanbod van burgerhulp.
2. Burgerhulp verloopt per definitie minder gestructureerd en zal altijd gepaard gaan met een zekere mate van onduidelijkheid en verwarring.
3. Burgerhulp vormt een essentiële aanvulling op de hulpverlening in de acute fase.
4. Professionele hulpverleners hebben de verantwoordelijkheid hun eigen rol zo snel als mogelijk in te vullen. Onderdeel hiervan is om goed op vaak al op gang gekomen burgerhulp aan te sluiten.
5. Burgerhulp brengt ook risico's met zich mee. Burgers zijn niet professioneel voorbereid of opgeleid om aan te sluiten bij professionele hulpverlening. Soms is het dan ook wenselijk of nodig deze hulp in te perken. Soms is het voldoende als burgers worden begeleid of ondersteund.
6. Burgerhulp kan een belangrijke rol spelen in het individueel en collectief verwerken van een calamiteit. Het verdient aanbeveling om een aanbod tot burgerhulp te honoreren, ook wanneer de toegevoegde waarde beperkt is, tenzij er redenen zijn om het niet te doen.
7. Burgers zullen het niet vanzelf begrijpen als een aanbod om te helpen niet wordt gehonoreerd. Hiermee moet rekening worden in de communicatie. Besluitvorming en communicatie hierover dient door hulpverleners onderling goed te worden afgestemd.
8. Er kan sprake zijn van schokkende situaties of beelden die een grote impact hebben op burgers die daar niet aan gewend zijn. Er zal, wanneer hulpverleners ter plaatse zijn en regie kunnen voeren over de burgerhulp, een afweging moeten worden gemaakt tussen de toegevoegde waarde voor het bestrijden van de (gevolgen van) de calamiteit, het omgaan met de wens van burgers om te helpen en het voorkomen of beperken van de impact van schokkende beelden.
9. Er zal doorgaans nazorg moeten worden aangeboden. Dergelijke nazorg kan goed worden voorbereid. Dit is zowel van toepassing wanneer burgerhulp ook daadwerkelijk wordt gehonoreerd als wanneer hulpverleners de hulp juist inperken.
10. Burgerhulp vraagt specifieke aandacht in de nafase. In het bijzonder kan het nodig zijn toelichting te geven op en verantwoording af te leggen over hoe met burgerhulp is omgegaan.

¹⁹ COT interview.

3 Overzicht van de gebeurtenissen op 24 juli 2012

3.1 Inleiding

De reconstructie bevat de gebeurtenissen en het verloop van de hulpverlening op dinsdag 24 juli 2012. In de reconstructie hebben wij zo goed als mogelijk beschreven wat er deze dag is gebeurd. De reconstructie is gebaseerd op de beschikbaar gestelde informatie en op gesprekken met respondenten. Om de leesbaarheid te vergroten wordt op momenten afgeweken van de chronologie. De observaties en reconstructie van de gebeurtenissen zijn geanonimiseerd. Dit houdt in dat er niet wordt verwezen naar personen, maar naar functies.

3.2 Reconstructie gebeurtenissen 24 juli 2012

Dinsdag 24 juli 2012 is een zonnige dag. Het is gedurende de middag ongeveer 28 graden. Er zijn ongeveer 16.000 bezoekers aanwezig op het "hele terrein" Henschotermeer. Het geschatte aantal bezoekers op het zuidoostelijke gedeelte van het terrein is 6.000 tot 8.000. De volgende medewerkers van het recreatieschap zijn aanwezig op het terrein: BOA-coördinator Oost, BOA, manager Henschotermeer, EHBO/infopost, Commandant EHBO post Westzijde, EHBO post Westzijde, drie lifeguards, vier medewerkers fietsenstalling en een medewerker Hoofdingang.²⁰

3.2.1 Familie op het strand

Deze dag wordt het slachtoffertje (een zesjarig jongetje van Eritrese afkomst), samen met zijn moeder en zijn tante en haar vier kinderen door zijn oom bij het Henschotermeer afgezet. De oom keert terug naar huis, om vervolgens te voet terug te komen naar het Henschotermeer. Twee oudere kinderen (dochter van oom en tante en de oudere zus van het slachtoffertje) komen te fiets vanuit Woudenberg naar het Henschotermeer. De familie gaat nabij de hoofdingang op het strand zitten.²¹

De kinderen gaan het water in. Van de kinderen heeft alleen het slachtoffertje geen zwemdiploma. De moeder ziet haar zoontje, het latere slachtoffertje, in het water zitten op een "opblaaskikker". Ze heeft haar aandacht "even" bij de spullen op het strand. Ze kijkt hierna naar het water en ziet de kikker, maar zonder haar zoontje. Ze kan haar zoontje niet meer vinden. Ze gaat kijken op het strand, bij de speeltoestellen en bij het water. De moeder is "meteen" in paniek.^{22 23} Naar schatting vindt dit omstreeks **13:35-13:45 uur** plaats.²⁴

3.2.2 Melding vermissing bij Recreatie Midden-Nederland

Omstreeks **13:55 uur** meldt een meisje zich aan het loket van de infopost bij het beheerkantoor. Zij meldt dat haar broertje op dat moment **20 minuten** wordt vermist. De omschrijving luidt: "een negroïde jongetje van 6 jaar, blauwe zwembroek". Het meisje spreekt "gebrekkelijk Nederlands". Zij vertelt aan de BOA-coördinator Oost dat het jongetje niet kan zwemmen.²⁵

²⁰ Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

²¹ Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

²² Uit: Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1: "zowel oom als moeder weet niet wie 112 heeft gebeld".

²³ Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

²⁴ Omstreeks 13:55 uur meldt een meisje zich aan het loket van de infopost bij het beheerkantoor. Zij meldt dat haar broertje op dat moment 20 minuten wordt vermist.

²⁵ Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

3.2.3 Opstart zoekactie en omroepen signalement

De BOA-coördinator Oost roept hierop via de **omroepinstallatie** de vermissing om en geeft hierbij het signalement. Hierna zet de BOA-coördinator Oost samen met de manager Henschotermeer een zoekactie op. Via het interne portofoonkanaal worden de lifeguards en het andere personeel gewaarschuwd.

De BOA-coördinator Oost begeeft zich naar het strand en meent een politieheliikopter boven het Henschotermeer te zien. Hierop neemt hij om 14:04 uur **contact op met de meldkamer** om te melden dat er sprake is van een vermissing en om te vragen of de helikopter hierin iets kan betekenen.²⁶ De meldkamer schakelt vervolgens met de piloot, die aangeeft niet te kunnen komen. Vanuit de meldkamer is enkele malen vergeefs geprobeerd de BOA-coördinator te bereiken om terugkoppeling te geven, zoals ook was toegezegd.²⁷ Dit is door geen van beide BOA's gehoord, ondanks het feit dat beide BOA's actief uitluisteren en aan het wachten zijn op antwoord vanuit de meldkamer.²⁸

De tante van het slachtoffer spreekt op het strand de manager Henschotermeer. Zij probeert aan te geven dat het kind vermist wordt en dat hij voor het laatst is gezien in het water op een opblaaskikker. De taalbarrière bemoeilijkt de informatie-uitwisseling op dat moment.²⁹

Het jongetje is volgens de informatie voor het laatst gezien bij *het speeltoestel in het water, ter hoogte van het beheerkantoor*. Vanaf daar wordt het strand linksom en rechtsom afgezocht. De ervaring leert namelijk dat kinderen zich verplaatsen langs de waterrand.³⁰ De BOA gaat naar het eiland en zoekt daar samen met een politieman buiten dienst op het strand en in de bossage.³¹

3.2.4 112-melding vermissing bij de meldkamer

Er wordt een **tweede omroep** uitgedaan via de omroepinstallatie op het terrein. Ook deze omroep levert geen resultaat. Hierop besluit de BOA-coördinator Oost in overleg met de manager Henschotermeer om **14:05 uur om contact op te nemen met de meldkamer en te verzoeken om opschaling**. Het besluit is ingegeven door het feit dat - ondanks het concrete signalement - het jongetje nog niet is gevonden.^{32 33}

Hierna gaat de BOA-coördinator Oost naar het beheerkantoor om de politie op te vangen. **De manager Henschotermeer coördineert de zoekactie door het eigen personeel. Hij stuurt twee lifeguards het water in.** De plekken van de lifeguards op het strand worden overgenomen door mensen van de EHBO vereniging en de fietsenstallingen. Op de posten is minimale bezetting, opdat iedereen mee kan zoeken. Ook twee politiemensen buiten dienst gaan het water in om te zoeken naar het jongetje.³⁴

²⁶ Dit contact is de eerste melding van vermissing bij de meldkamer.

²⁷ Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

²⁸ COT interview

²⁹ Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

³⁰ COT interview 23 januari 2013.

³¹ Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

³² Volgens procedures voor toezicht van Recreatie Midden-Nederland volgt alarmering van de meldkamer officieel na 2 X 10 minuten (na 2 omroepberichten) – of eerder indien daartoe aanleiding bestaat.

³³ Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012, Recreatie Midden-Nederland, 26 juli 2012. COT interview, 23 januari 2013.

³⁴ Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

Melding Geïntegreerd Meldkamer Systeem (GMS) en uitruk³⁵

Om **14:05:50 uur**³⁶ maakt de BOA-coördinator Oost contact³⁷ met de centralist GMS (politie).^{38 39} De BOA-coördinator Oost geeft in zijn melding van vermissing bij de meldkamer onder meer aan "dat hij geen goed gevoel heeft bij deze situatie, dat het jongetje niet kan zwemmen en dat het jongetje vermist wordt in de buurt van water".⁴⁰

Tussen **14:06 -14:08 uur** worden de volgende mededelingen uitgegeven door de meldkamer aan de gealarmeerde diensten en voertuigen:

- vermissing 6 jarig jongetje
- kan niet zwemmen
- negroïde
- donker kort haar
- blauwe zwembroek
- BOA's zijn aan het zoeken.^{41 42}

Om **14:08:34 uur** wordt door de meldkamer aan de gealarmeerde diensten en voertuigen gemeld dat het niet duidelijk is waar de BOA's aan het zoeken zijn.⁴³ Er wordt gemeld dat men dacht dat de politiehelikopter boven het gebied vloog. Dit was niet het geval. Een agent met speurhond in eigen tijd gaat ondersteunen ter plaatse. BOA's gaan over op het politiekanaal.⁴⁴ Om **14:16 uur meldt de meldkamer aan alle politie-eenheden** dat het slachtoffer "nu 20 minuten kwijt is". Een wagen en een motoragent, de Coördinator Noodhulp (CoNo), reageren direct op de melding en rijden met prioriteit 2 ('prio 2') naar het Henschotermeer. Er zijn meerdere eenheden aanrijdend.

3.2.5 Eerste politie-eenheden arriveren ter plaatse

Om **14:15 uur** arriveren de eerste politiemensen. Er wordt op dat moment 10 minuten gezocht in het water.⁴⁵ De agenten bespreken samen met BOA-coördinator Oost –die de agenten opwacht in het beheerkantoor- over de te volgen strategie. Er worden plattegronden uitgedeeld met daarop de verdeling in sectoren. De politie start met zoeken en de motoragent begint aan een ronde. De hoofdingang van het terrein is de verzamelplaats voor de hulpdiensten.

De eerste zoekslag van de politie levert geen resultaat op. Hierop wordt besloten verder op te schalen en de brandweer in kennis te stellen en een ambulance te vragen. Dit gebeurt in overleg met de OVD-P en de meldkamer. De motoragent keert na een halve ronde terug –om coördinatie te geven aan arriverende politie-eenheden en contact te onderhouden met de meldkamer in zijn rol als Coördinator Noodhulp.⁴⁶ *Op dit moment weet de politie niet dat het jongetje voor het laatst is gezien in het water.* Om **14:29 uur** wordt het verzoek om een helikopter van het KLPD gedaan. Dit gebeurt

35 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer: De eerste melding is gedaan op het adres van de camping Heijgraaf. De reden hiervoor is dat de familie op die camping een staanplaats heeft.

36 Uitdraai brandweer inzetverslag (incompleet) incidentnummer 176873

37 Dit contact wordt in het feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer de eerste melding genoemd.

38 Uitdraai brandweer inzetverslag (incompleet) incidentnummer 176873. Tijdstip melding (voorheen aanname): 14:05:50 uur. Start incident: 14:05:50 uur. Afsluiting incident: 19:31:03 uur.

39 De eerste melding wordt gedaan op het adres van de camping Heijgraaf. De reden hiervoor is dat de familie hier een staanplaats heeft.

40 Interview

41 Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

42 In het verslag van de meldkamer staat dat dan niet duidelijk is waar de BOA's aan het zoeken zijn.

43 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer

44 Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

45 Interview

46 Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012, Recreatie Midden-Nederland, 26 juli 2012.

volgens de BOA tussen **14:15 en 14:45 uur**. De BOA geeft aan te horen te krijgen dat de politiehelikopter op Schiphol is om te tanken en dat deze om 15:00 uur zal opstijgen en zal komen helpen bij het zoeken).⁴⁷ Via de omroepinstallatie wordt meerdere malen de vermissing omgeroepen. Tussen **14:35:47 uur** wordt de mededeling uitgegeven door de meldkamer aan de gealarmeerde diensten en voertuigen "**dat het jongetje voor het laatst bij het water is gezien**".⁴⁸

3.2.6 Ontruiming en zoekactie

Om **14:31 uur** wordt nogmaals het signalement doorgegeven aan alle eenheden. Om **14:35 uur** volgt uit de meldkamer dat het jongetje voor het laatst is gezien bij het water. Om **14:39 uur** wordt door de meldkamer aan de gealarmeerde diensten en voertuigen gemeld dat er door de hulpdiensten voor het eerst in het water wordt gezocht.⁴⁹

Omstreeks **14:40 uur** wordt besloten de bezoekers in het water en later ook het gehele strand aan de zuidoost-zijde te ontruimen. Hiertoe wordt besloten om de zoekactie zo effectief mogelijk te laten verlopen. De ontruiming gebeurt binnen ongeveer 10 minuten. Om **14:40 uur** wordt een persalarm afgegeven. Om **14:41 uur** wordt ook verzocht tot zoekacties bij de camping.

Rond **14:45 uur** bieden enkele bezoekers aan de manager Henschotermeer aan een menselijke keten te vormen en het water in te gaan. In overleg met de OVD-P wordt dit verzoek afgewezen. Enerzijds omdat de brandweer op dat moment al nagenoeg ter plaatse is, anderzijds door de inschatting dat het slachtoffer dat dan al ongeveer een uur vermist is niet meer in leven is. De hulpverleners willen de bezoekers voor dat leed in bescherming nemen.⁵⁰

3.2.7 Alarmering en uitruk brandweer

Om **14:44 uur** meldt de centralist van politie aan de brandweer "*Jongen vermist, hij is zes jaar, hij kan niet zwemmen. Politie is aan het zoeken bij en in het water, daar is hij voor het laatst gezien. Graag BRW ter plaatse, helikopter is er pas met 20/30 minuten. Opstellen bij ingang van het Henschotermeer*".⁵¹

Om **14:44:52 uur (start incident voor de brandweer)** volgt het bericht "persoon te water" bij de meldkamer Brandweer.

De centralist van de brandweer vraagt om **14:45:53 uur** of het met spoed of een 'prio 2' is. De centralist GMS (politie) geeft aan dit te overleggen met de Ovd. Hij geeft aan daarop terug te komen.⁵²

Om **14:45:57 uur** gaat een alarmering "**Prio 1 (P1) - persoon te water Henschotermeer**" uit naar verschillende eenheden, er gaat een omroep duikers uit.⁵³ Vanuit Woudenberg vertrekt een extra tankautospuiter op eigen initiatief. Hiertoe wordt besloten op basis van de aard van de melding.⁵⁴

47 Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

48 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer

49 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer

50 Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

51 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

52 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

Om **14:46:39 uur** wordt door de centralist GMS aangegeven dat de brandweer met een 'prio 2' ter plaatse kan komen.⁵⁵

Na het inmelden geeft de centralist aan dat het een prio 2 wordt omdat het kind al wat langer vermist zou zijn en het niet zeker was dat het om een verdrinking ging. In overleg tussen de bevelvoerder en centralist is er toch besloten om het op een prio 1 te houden omdat onbekend was of het kind direct na vermissing te water was geraakt.⁵⁶ De motivatie over de opschaling/afschaling in prioriteit is op dat moment niet bij alle betrokken eenheden bekend.⁵⁷

Om **14:51 uur** stuurt de centralist een voertuig met 'prio 1'.⁵⁸

Om **14:54:30 uur** belt de postcommandant Maarn/Maarsbergen met een vraag over de alarmering. Er is in een overleg afgesproken dat bij incidenten op het Henschotermeer zowel Woudenberg als Maarn/Maarsbergen gaan rijden. Ook wordt geïnformeerd dat regelmatig in het meer wordt geoefend met de duikers van post Wijk bij Duurstede die het gebied goed kennen.⁵⁹ Na overleg tussen centralist en de Officier van Dienst over de inzet van het duikteam post Wijk bij Duurstede, besluit de Officier van Dienst dit duikteam niet uit te laten rukken.⁶⁰ Op dat moment zijn twee duikteams onderweg naar het Henschotermeer. Omdat de kans bestaat dat gedurende langere tijd naar de jongen gedoken moet worden, wordt besloten het duikteam uit Wijk bij Duurstede beschikbaar te houden voor aflossing.⁶¹

Om **14:53 uur** is de eerste tankautospuiter, uitgerukt uit Woudenberg, ter plaatse. Er komen uiteindelijk twee tankautosputters uit Woudenberg ter plaatse.⁶² Vervolgens arriveren tussen **14:59:27 en 15:08:28 uur** de duikteamleider en duikers.⁶³

Vanaf **15:12:36 uur** luidt de alarmering van de duikers "Prio 2 – persoon te water Henschotermeer".⁶⁴

53

Inzet eenheden

#	Negeren	Kazerne	Roepnaam	Soort voertuig	Naam voertuig	Alarmering	Uitgerukt	Ter plaatse	Ingerukt	Terug	Post
1	Nee	AMERSFOORT_CENTRUM	AFT672	WO	AFT672	14:45:57	14:53:37	--	16:54:37	17:17:25	Amersfoort Centrum
2	Nee	AMERSFOORT_CENTRUM	AFT692	OD	AFT692	14:45:57	14:48:13	14:59:27	--	17:11:43	Amersfoort Centrum
4	Nee	BUNSCHOTEN	BUN881	BRV	BUN881	14:45:57	--	--	--	--	Bunschoten
3	Nee	BUNSCHOTEN	BUN872	WO	BUN872	14:45:57	14:51:13	15:08:28	16:23:45	16:24:43	Bunschoten
5	Nee	WOUDEBERG	WDB641	TS	WDB641	14:45:57	14:49:51	14:53:12	16:11:55	--	Woudenberg
6	Nee	WOUDEBERG	WDB644	TS	WDB644	14:54:30	14:54:30	--	16:22:10	16:24:07	Woudenberg
7	Nee	AMERSFOORT_CENTRUM	AFT671	HV	AFT671	15:07:15	15:07:15	--	--	--	Amersfoort Centrum
8	Nee	WIJK_BIJ_DUURSTEDEN	WBD847	WO	WBD847	15:12:36	15:18:18	--	--	15:19:57	Wijk bij Duurstede
9	Nee	B.R.U.L.	REG879	DALOG	REG879	15:41:21	15:41:21	16:01:37	16:27:09	16:49:14	-

54 FIR bevelvoerder 641

55 Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1 en Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

56 FIR duikploegleider

57 FIR bevelvoerder 641

58 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

59 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

60 Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

61 COT interview.

62 Uitdraai brandweer inzetverslag (incomplete) incidentnummer 176873

63 Uitdraai brandweer inzetverslag (incomplete) incidentnummer 176873

64 Uitdraai brandweer inzetverslag (incomplete) incidentnummer 176873

3.2.8 Meldkamer Ambulancezorg (MKA)

Om **14:47 uur** verzoekt de politie om met een ambulance voor de zekerheid, niet met spoed (A2) naar het Henschotermeer te komen. De MKA geeft om **14:50 uur** de rit uit aan een soloambulance met A2.⁶⁵

Om **15:05 uur** arriveert de soloambulance ter plaatse. De ambulance geeft door dat de zoekactie loopt. De ambulance gaat als OvD-G verder en vraagt om een tweede auto met spoed. Om **15:07 uur** geeft de MKA opdracht aan een tweede ambulance-eenheid met A1. Om **15:18 uur** arriveert de tweede eenheid ter plaatse. De helikopter *Lifeline* wordt ingezet. Deze moet uit Nijmegen komen.⁶⁶

Om **15:22 uur** belt de MKA de politie in verband met de inzet van de helikopter. Om **15:31 uur** belt de MKA de politie in verband met de landingsplaats van de helikopter. Tijdens dit gesprek krijgt de politie de melding dat het slachtoffertje gevonden is en reanimerend naar de ambulance wordt gebracht.⁶⁷ Om **15:39 uur** is de helikopter geland op het strand. Om **15:41 uur** vertrekt de ambulance met het slachtoffertje en met de arts uit de helikopter naar het UMC Utrecht. De ambulance rijdt onder politiebegeleiding. Om **15:43 uur** doet de MKA een vooraankondiging bij de Eerste Hulp van het UMC Utrecht. Deze is reeds op de hoogte gebracht door de aanrijdende ambulance zelf.⁶⁸

Om **15:05 uur** arriveert de soloambulance ter plaatse er wordt om een tweede auto gevraagd met spoed.

3.2.9 Vondst slachtoffertje in het water

De manschappen formeren een slinger vanaf waterkant in het ondiepe, aansluitend gaan duikers in het diepe. Snel na inzet (na ongeveer 5 minuten), omstreeks **15:11 uur** wordt het slachtoffertje in kritieke toestand gevonden door een duiker.⁶⁹ Het slachtoffertje wordt op het strand gereanimeerd. Kort daarop arriveert de tweede ambulance. Omstreeks **15:40 uur** is de arts uit de traumahelikopter aanwezig. De hulpdiensten en de medewerkers van het Henschotermeer werken samen tijdens de reanimatie. De brandweer schermt de locatie van de reanimatie af.

Om **15:20 uur** is er pers aanwezig bij het terrein.⁷⁰

Om **15:41 uur** vertrekt de ambulance met het slachtoffertje en met de arts uit de helikopter naar het UMC Utrecht. De ambulance rijdt onder politiebegeleiding.⁷¹

3.2.10 Opvang familie van het slachtoffertje

De familie van het slachtoffertje (moeder, oom, tante en vier kinderen) is tot ongeveer 14:30 uur op het strand. De familie spreekt nauwelijks tot geen Nederlands of Engels. De oom wil zelf

65 Feitenrelaas Meldkamer Ambulancezorg, incident Henschotermeer 24 juli 2012

66 Feitenrelaas Meldkamer Ambulancezorg, incident Henschotermeer 24 juli 2012

67 Feitenrelaas Meldkamer Ambulancezorg, incident Henschotermeer 24 juli 2012

68 Feitenrelaas Meldkamer Ambulancezorg, incident Henschotermeer 24 juli 2012

69 FIR OVD

70 Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

71 Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1

(herhaaldelijk) het water in, maar kan niet zwemmen. Hij wordt gesommeerd uit het water te blijven. De moeder wordt onwel. De familie van het slachtoffertje wordt opgevangen in de kantine. Hier zijn twee politieagenten en een medewerker EHBO aanwezig. De familie volgt later in twee politievoertuigen de ambulance naar het ziekenhuis.⁷²

3.2.11 Nafase

Om **17:03 uur** meldt de centralist de OVD dat het slachtoffertje is overleden.⁷³

Na de vondst van het slachtoffertje informeert de manager Henschotermeer directeur van Recreatie Midden-Nederland. Dit in verband met bestuurlijke- en perscontacten en zorg voor het eigen personeel.

Na vertrek van de ambulance vertrekt het brandweerpersoneel naar kazerne Woudenberg met duikers Amersfoort en duikers Bunschoten en OVD. Daar wordt de inzet geëvalueerd in aanwezigheid van de burgemeester van Woudenberg. De betrokken politiecollega's en BOA's worden verzocht om zich om 17:00 uur te melden op het politiebureau Leusden voor een debriefing. De BOA van het recreatieschap sluit hierbij aan. In overleg met de OVD-P besluit de BOA-coördinator Oost om 17:00 uur een debriefing te houden met het eigen personeel in de kantine van het Henschotermeer. Naast de medewerkers waren hierbij vertegenwoordiging van het BOTU, de directie recreatieschap, directie SRO en Bosbad Amersfoort aanwezig.

Tijdens de debriefingsmomenten op de verschillende locaties wordt bekend dat het slachtoffertje het niet gered heeft. De dag na de verdrinking is er een bijeenkomst met de toezichthouders van het recreatieschap en een aantal politiefunctionarissen. Op deze wijze zijn de de-briefingsmomenten aan elkaar gekoppeld.

⁷² Rapportage m.b.t. verdrinking Henschotermeer op 24 juli 2012

⁷³ Feitenrelaas van het waterongeval in het Henschotermeer.

4 Beschouwing

4.1 Inleiding

Op dinsdag 24 juli 2012 wordt omstreeks 13:35-13:45 uur een zesjarig jongetje van Eritrese afkomst vermist bij het Henschotermeer. Er wordt een zoekactie opgezet en de hulpdiensten worden ingeschakeld. Omstreeks 15:11 uur wordt het vermiste jongetje door een duiker van het ingezette duikteam gevonden in het Henschotermeer. Het slachtoffertje wordt op het strand gereanimeerd en met een ambulance met spoed overgebracht naar het Universitair Medisch Centrum Utrecht. Omstreeks 17:03 uur wordt bekend dat het slachtoffertje is overleden.

De gebeurtenissen op dinsdag 24 juli 2012 bij het Henschotermeer en de tragische afloop van de vermissing en vondst van het jongetje in het water hebben een grote impact op de familie, omstanders, hulpverleners en andere betrokkenen.

In dit onderzoek hebben wij de feiten met betrekking tot de gebeurtenissen op 24 juli 2012 gereconstrueerd. Het evaluatieonderzoek heeft tot doel meer inzicht te verwerven in de omstandigheden waaronder de hulpverlening tot stand is gekomen ten tijde van de vermissing, om van daaruit lessen voor de toekomst te identificeren. De toedracht en ontstaansgrond van de vermissing maken geen onderdeel uit van het onderzoek.

De observaties en aanbevelingen in dit rapport bevatten ook de lessen die zijn getrokken door de betrokken hulpverleners zelf, voor zover deze tijdens de interviews naar voren zijn gekomen.

4.2 Duiding

De dramatische gebeurtenissen op 24 juli 2012 hebben zich afgespeeld in een context van paniek, onduidelijkheid, machteloosheid en uiteindelijk verdriet. In dit onderzoek is ons perspectief vooral dat van de hulpverleners, maar het is de vraag of in een dergelijke situatie het handelen van hulpverleners effect kan hebben op het voorkomen van deze tragische afloop. Op het moment van de eerste melding lag het slachtoffertje mogelijk al 20 minuten of langer in het water.

Wat er precies is gebeurd rondom de vermissing kunnen we niet met zekerheid vaststellen. We weten dat een jongetje van zes jaar dat niet kon zwemmen op een "drijfobject" (opblaaskikker) dreef in het water en dat het jongetje later in de buurt van de locatie waar hij het laatst was gezien ook is gevonden. We weten niet precies hoe en op welk tijdstip hij is verdronken.

Vanuit het perspectief van familie, omstanders en hulpverleners op 24 juli 2012 was de onduidelijkheid en onzekerheid groot. Het was op dat moment niet duidelijk of op de kant of in het water naar het jongetje moest worden gezocht. Geleidelijk aan veranderde de situatie van een melding van een zeer ongerust familielid over de vermissing van een jongetje in een druk recreatiegebied in het besef van een mogelijke verdrinking. Meer en meer omstanders en hulpverleners raakten betrokken. Langzamerhand werd de sfeer meer wanhopig.

De mogelijkheden van professionele hulpverleners om in een dergelijke situatie een wezenlijke invloed uit te oefenen zijn intrinsiek beperkt. Hulpverleners worden ingeschakeld nadat sprake is van serieuze ongerustheid. Hiermee gaat enige tijd gemoed, zowel tot het moment van melden als tot

het moment dat hulpverleners ter plaatse kunnen zijn. De bijdrage van hulpverleners ligt in een dergelijke situatie soms op een ander vlak: de verdere afhandeling van de situatie en de gevolgen.

Tijdens de gebeurtenissen waren er veel omstanders. Veel van de omstanders wilden helpen, zodra hen duidelijk werd wat er aan de hand was. Deze omstanders zijn niet op een dergelijke rol voorbereid en zijn zich beperkt bewust van de werkwijze van professionele hulpverleners.⁷⁴ Wel is er teleurstelling en onbegrip wanneer het hulpaanbod niet of slechts gedeeltelijk wordt gehonoreerd. Zo ook hier.

Al met al ligt de kern van de situatie die is ontstaan en dramatische consequenties heeft gehad in de gebeurtenissen die plaatsvonden voordat hulpverleners ter plaatse waren of hadden kunnen zijn.

In een situatie zoals deze zijn de mogelijkheden van hulpverleners beperkt. De hulpverlening heeft vooral baat bij:

- snelle en effectieve response op een melding;
- goed aansluiten op de al ontstane situatie ter plaatse inclusief diagnose van de best passende wijze van zoeken (strategie, tactiek en operatie);
- effectieve samenwerking tussen hulpdiensten en medewerkers van het recreatiegebied
- effectief omgaan met burgerhulp en burgerparticipatie;
- organiseren van de afhandeling ter plaatse en de nazorg aan omstanders en betrokkenen;
- ervaringen en lessen delen ten behoeve van respons en preventie.

Deze evaluatie is gericht op leren. Hierbij past geen beoordeling in termen van 'goed' of 'fout'. De lessen zijn vooral gericht op de toekomst. Het is bijna onvermijdelijk dat zich opnieuw situaties voordoen waarbij een kind wordt vermist, al dan niet op of nabij het water. Ook als een kind wel kan zwemmen, kunnen zich noodsituaties voordoen.

4.3 Belangrijkste aandachtspunt: omgaan met informatie

De situatie die op 24 juli 2012 bij het Henschotermeer is ontstaan voordat de hulpverleners ter plaatse waren of hadden kunnen zijn heeft dramatische consequenties gehad. Ter plaatse wordt door de medewerkers van het Henschotermeer en even later door de eerste politie-eenheden direct gehandeld. Informatie over de vermissing vormt een beperkende factor voor de hulpverlening ter plaatse, maar ook voor de aanrijdende hulpdiensten.

De inzet van de hulpdiensten, de coördinatie en de samenwerking ter plaatse met de medewerkers van het Henschotermeer om het slachtoffer te vinden is in goede afstemming verlopen. Het is, gelet op de aanrijdtijden van de brandweer en de duur van de vermissing, al met al niet waarschijnlijk dat de dodelijke afloop had kunnen worden voorkomen door een eerdere alarmering van de brandweer.

Het belangrijkste aandachtspunt is het omgaan met informatie over de vermissing. Dit was gedurende de hele zoekactie een complicerende factor. Dit zien wij terug in de volgende punten:

1. Bij de melding (van familie aan medewerker recreatiegebied) kon vanwege de taalbarrière niet alle benodigde informatie worden verkregen. Het is wel gelukt om tot een signalement van het jongetje te komen, maar de locatie van vermissing bleef onduidelijk.
2. Op basis van de signalen volgend uit de melding aan de meldkamer, de ontwikkeling van de situatie ter plaatse en de terugkoppeling hiervan aan de meldkamer had de alarmering van de brandweer eerder kunnen plaatsvinden. Een meer gerichte intake met inachtneming van de incidentmelding in relatie tot de locatie Henschotermeer (vermissing kind, nabij water, eerste zoekactie geen resultaat) had tot een snellere inschatting van gerichte

⁷⁴ Een bijzonder type burger in deze context is de hulpverlener die geen dienst heeft of uit een andere regio komt.

brandweerinzet moeten leiden. Het is gezien de aanrijtijd en de duur van de vermissing niet waarschijnlijk dat een eerdere melding van invloed zou zijn geweest op het kunnen redden van het slachtoffer.

3. Er is geen eenduidige prio-koppeling meegegeven aan de brandweer. Dit had op basis van de informatie volgens het besluit tot opschaling brandweer wel gemoeten. Dit leidde niet alleen tot operationele onduidelijkheden in de aanpak van dat moment, maar ook onduidelijkheden in relatie tot de ernst van de situatie. Brandweermedewerkers hebben nu zelf de inschatting gemaakt om toch conform 'prio 1' te handelen en dit ook gedaan, hoewel 'prio 2' was aangegeven.

4.4 Maatregelen en ervaringen die moeten worden behouden

Ervaringen en maatregelen die wat ons betreft vooral moeten worden behouden zijn:

1. Een snelle eerste inschatting van de ernst van de melding en het direct opstarten van benodigde acties. Medewerkers van het Henschotermeer nemen de vermissing serieus en starten direct met een zoekactie conform protocol.⁷⁵ De medewerkers worden gealarmeerd en er wordt op het terrein opgeschaald tot een zoekactie. Vervolgens worden de hulpdiensten gealarmeerd.
2. Het volgen van een gefaseerde aanpak. De zoekactie naar het vermiste jongetje ging gepaard met bewuste keuzes over de te volgen aanpak. Er is zowel aan het water, op het water en op het land gezocht.
3. Het samenwerken tussen hulpdiensten en medewerkers van Recreatie Midden-Nederland. De samenwerking is relatief soepel verlopen. Voorbeelden hiervan zijn de overdracht van de regie over de hulpverlening ter plaatse en de regie over de besluitvorming over het aanbod van burgerparticipatie bij de zoekactie in het water. Er is niet opgeschaald binnen de crisisbeheersingsorganisatie (in vaktermen: een 'GRIP-opschaling'). Wij hebben geen aanwijzingen dat opschalen noodzakelijk was voor de aanpak door de hulpdiensten. De brandweerinzet (uitrukvoorstellen) na alarmering verliep conform protocol.
4. Het als professional vertrouwen op het eigen onderbuikgevoel, los van protocollen en procedures. De medewerkers van het Recreatieschap hadden geen goed gevoel bij de situatie en organiseerden direct een zoekactie. De BOA-coördinator vertrouwde op zijn gevoel om de melding aan de centralist te duiden en specifiek de nabijheid van water te benoemen. Een ander voorbeeld is het uit voorzorg op eigen initiatief meesturen van een tweede tankautospuut vanuit Woudenberg. Dit werkte positief omdat hiermee recht werd gedaan aan de urgentie van de situatie, ondanks dat op dat moment formeel gezien 'prio 2' wordt meegegeven.
5. Het bewust afwegen van het betrekken van familie en omstanders bij de zoekactie. Omstanders zijn opgeroepen uit te kijken naar het jongetje op basis van een signalement (via de omroepinstallatie). Familie en omstanders wilden ook helpen met het zoeken in het water. Dit laatste werd niet toegestaan door aanwezige medewerkers van Recreatie Midden-Nederland. Dit was bewust en onzes inziens weloverwogen. Doorslaggevend in de overweging is de inschatting dat er op dat moment al gezocht wordt om te bergen, niet meer om te redden. De hulpverleners wilden familie en omstanders beschermen tegen de mogelijke vondst van een stoffelijk overschot in het Henschotermeer. Bovendien is een overweging het gearriveerde duikteam ongehinderd het werk te laten doen.
6. Het maximaal leren van een vreselijke gebeurtenis als deze. Inmiddels wordt een aantal specifieke maatregelen verkend. Voorbeelden zijn het testen van een grofmazig reddingsnet door medewerkers van het Henschotermeer. Ook is het nummer van een tolkencentrale opgeslagen in de telefoons van de Boa's. Overwogen wordt een protocol te gaan hanteren

⁷⁵ Procedures toezicht/ehbo/infopost, onderdeel Vermissingen van kinderen, Henschotermeer. Ook staan de acties zoals deze zijn ondernomen in het Toezichtplan Henschotermeer opgenomen onder paragraaf 6.4 calamiteit. Zij volgen de stappen zoals weergegeven in de procedure 'vermissing'.

voor een vermissing nabij water. Het gaat hierbij niet zozeer om deze specifieke maatregelen, maar om het feit dat de ervaringen gebruikt worden om kleinere en grotere verbeteringen door te voeren. Waar ervaringen of leerpunten verder gaan dan de eigen bevoegdheid of rol, kunnen deze met andere instanties worden gedeeld.

4.5 Mogelijkheden tot versterking

Mogelijkheden tot het versterken van de aanpak en werkwijze zijn er vooral als het gaat om:

1. *Protocol.* Zorg voor concrete afspraken over de procedure of protocol ten aanzien van vermissingen/incidenten bij het Henschotermeer/nabij water tussen recreatieschap, politie, brandweer, ambulance en de meldkamer (GMS). Bijvoorbeeld door snelle alarmering brandweer bij vermissing van een kind in of bij het Henschotermeer, vaststelling van prioriteit en benodigde sterkte.⁷⁶ Zorg ervoor dat er zo min mogelijk vertraging zit in de opschaling van de brandweer bij geverifieerde meldingen van een vermissing bij het water.⁷⁷
2. *Doorvragen en controleren van informatie rondom een melding* Bij communicatie onder tijdsdruk en via communicatieapparatuur is het goed mogelijk dat een boodschap niet vanzelf helemaal overkomt of verkeerd wordt begrepen. Het verdient aanbeveling na te gaan of procedures en protocollen het doorvragen voldoende ondersteunen en of dit aspect voldoende tot zijn recht komt in de opleiding van centralisten en andere betrokkenen.
3. *Geef de communicatie rondom burgerhulp en burgerparticipatie een passende plek in opleiding, training en oefening van hulpverleners.* Ook kan nazorg worden voorbereid, zodat omstanders kunnen worden geholpen om te gaan met hun machteloosheid en begrijpelijke frustratie.
4. *Preventie.* Hulpverleners komen bij een verdrinking vaak pas in beeld als een slachtoffer niet meer kan worden gered. Preventieve maatregelen die de kans op een verdrinking verkleinen vallen vaak buiten de directe verantwoordelijkheid van de hulpverleners. Wel kan worden bevorderd dat hulpverleners inzichten en lessen breder delen om preventieve maatregelen te onderzoeken en te bewerkstelligen. Dit kan bijvoorbeeld op het gebied van zwemeducatie en helderheid over verantwoordelijkheden van overheid en burgers in relatie tot veiligheid in de omgeving van zwemwater.

⁷⁶ Uit het onderzoek komt naar voren dat een melding van vermissing relatief weinig voorkomt. Vermiste kinderen worden door de activiteiten ontplooid door het personeel van het recreatiegebied en in aanvulling door burgers vaak snel gevonden. Een daadwerkelijke 112-melding hiervan dient grond te zijn voor een snelle opschaling van de hulpdiensten.

⁷⁷ Binnen het onderzoek wordt door verschillende bronnen onderschreven dat bij een vermissing van een kind bij het Henschotermeer de brandweer snel gealarmeerd dient te worden.

Bijlage I Bronnen

Ontvangen documenten
Werkinstructie Waterongevalbestrijding VRU
Toezichtplan Henschotermeer
Relevante procedures toezicht/ehbo/infopost
Kaart Henschotermeer recreatieschap
Rapportage van de BOA Coördinator Oost
Feitenrelaas Meldkamer Ambulancezorg
Dossier Verdrinking Henschotermeer 2012164436-1 Incident: Lijk(vinding) niet natuurlijke dood (geen misdrijf)
FIR OVD
FIR bevelvoerder 641
FIR duikploegleider
Uitdraai brandweer inzetverslag (incompleteet) incidentnummer 176873
Kaart Henschotermeer politie
Nabesprekingsformulier ploeg duikers Bunschoten

Bijlage II Respondenten

Dhr. E. van Blijderveen	Politie Midden-Nederland
Dhr. B. Elverding	Politie Midden-Nederland
Dhr. P. Hidma	Recreatie Midden-Nederland
Dhr. J. Houtveen	Recreatie Midden-Nederland
Dhr. F. van der Meer	Brandweer VRU
Dhr. W. Ruiter	Recreatie Midden-Nederland
Dhr. C. Wiss	Directeur Recreatie Midden-Nederland

Over het COT

Het COT is een gespecialiseerd bureau op het gebied van veiligheids- en crisismanagement. Ons werkterrein strekt zich uit van vraagstukken over security-ambities en de vormgeving van lokaal veiligheidsbeleid tot de voorbereiding op crisissituaties. Met onze kennis en kunde helpen we opdrachtgevers in complexe situaties waarbij grote risico's worden gelopen, strategische belangen op het spel staan en vaak vele stakeholders zijn betrokken. Advies, onderzoek, en training en oefening vormen de basis van onze dienstverlening. Het COT opereert vanuit Den Haag en is een volledige dochteronderneming van Aon Nederland.

Meer informatie: www.cot.nl

Dit rapport is uitsluitend bestemd voor de opdrachtgever. De inhoud van dit rapport is gebaseerd op omstandigheden bij en informatie ter beschikking gesteld door de opdrachtgever. Op geen enkele wijze kan worden gegarandeerd dat beschreven omstandigheden volledig in overeenstemming zijn met van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Derden die van dit rapport kennisnemen kunnen aan dit rapport geen rechten ontleen.

© 2011 COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze rapportage mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement B.V.

